

20 jaar De Zonne-arc

Zon op mijn huid

De zon schenkt alle leven. Haar warmte en felle stralen worden sinds mensenheugenis geëerd en gekoesterd. Die warmte kan bovendien omgezet worden in bruikbare energie. Deze simpele vaststelling inspireert De Zonne-arc al 20 jaar lang tot een fascinatie voor al wat zonnekracht aangaat. Sinds 1984 opereert zonnegoeroe Willy Lievens in het niemandsland waar het experiment wars van commerciële belangen de plak zwaait. Met levenspartner Hilde trouw aan zijn zijde de grenzen van de technologie verkennend. Minder is meer.

In 1984 werd De Zonne-arc als vzw opgericht. In de statuten worden de doelstellingen toegelicht waarbij het uitbouwen van een ecologisch en educatief bezoekerscentrum en de publicatie van technische richtlijnen in verband met duurzame energietechnologie meest in het oog springen. Ruim voldoende om dag in dag uit in de weer te zijn voor 20 jaar en meer. We leerden in de loop van de jaren ons werk te relativeren. Als we zien hoe het elektriciteitsverbruik per persoon in de Belgische huishoudens in die 20 jaar verdubbeld is (zie www.mineco.fgov.be onder de rubriek energie/energiestatistieken), ach ja wat kan je daar aan toevoegen? Gelukkig stelden we nooit als doel de wereld te willen veranderen. Onze gedachte was: laat ons gewoon onze 'bloemen planten', dat fleurde altijd wel een beetje op. Door deze gedachte bleven we enthousiast en gespaard van frustraties.

Energiefestijn

In 1986 kochten we een vervallen hoeve, landelijk gelegen aan de rand van de Couthofbossen in Proven. Dit zou het centrum worden van onze zoek-

tocht naar eenvoudig, natuurlijk, sober, onafhankelijk en anders leven. Intussen zijn we hier verbonden met de vele experimenten rond zon, water, wind en biomassa. Aan projecten voor de toekomst is nog steeds geen tekort. De stroom aan ideeën lijkt niet op te drogen. De bloemplanters die we in die 20 jaar ontmoetten zorgden voor een vruchtbare en boeiende kruisbestuiving. Veel schoon volk kwam over de vloer en gaf ons steeds opnieuw de nodige energie. We koesteren dan ook de mooie momenten waarop we samen met anderen de handen uit de mouwen staken. Synergie ontstaat wanneer je met twee mensen samenwerkt en vaststelt dat je werk verzet voor vier waar je nog lang deugd van hebt: de puurste vorm van energie, een waar festijn. De enige echte drijfveer uit 1984 is nog steeds dezelfde. Toen Willy destijds zijn huis verbouwde tot een laagenergiewoning, was dit een eenzame en lange zoektocht. Deze leerschool zette hem ertoe aan om mensen te behoeden voor zo'n lijdensweg door hen zijn ervaringen en kennis door te geven. Tot op heden blijven we experimenteren om van daaruit mensen te informeren.

Van 'doe-het-zelf' naar 'kant-en-klaar producten'

Doe-het-zelvers waren het geïnteresseerde publiek van onze eerste jaren. Voor een zonnecollector op het dak moest je toen nog zelf de handen uit de mouwen steken. Basiskennis van verwarmingstechniek, elektronica en bouwen waren onontbeerlijk. Milieuvriendelijker wonen betekende meteen zelf aan de slag gaan. Weinig tweeverdieners vinden tegenwoordig naast hun job nog de tijd om te klussen. Intussen zijn vele duurzame energieproducten ook kant-en-klaar producten geworden. Een zonnecollector wordt zo voor jou geplaatst. De U-waarde van de beglazing kan je à la carte kiezen. Passiefhuisbeglazing is zelfs je zonnecollector geworden (de zonnewinsten via de vensters zijn groter dan de warmteverliezen). De ramen en deuren met thermische onderbreking komen er nu aan. Er zijn regenwaterreservoirs voorhanden met ingebouwde filtersystemen. Je bestelt zomaar een waterzuiveringsinstallatie. Toiletten zijn standaard zuiniger in waterspoeling. Waar is de tijd dat we bakstenen in het waterreservoir legden om zo minder water te verspillen? Het



OPGAAN IN EEN GROTER GEHEEL.



20 JAAR EENVOUDIG BEZIG ZIJN.

vinden van goede isolatie vormt geen enkel probleem. Het isoleren van de woning echter neem je nog altijd beter zelf in handen. Onze manier van gelaagd isoleren werd reeds door velen overgenomen. Misschien zullen we over 20 jaar zeggen: "Waar is de tijd dat er nog geen isolatiemeesters bestonden?"

Van het een kwam het ander

Er werden in de loop der jaren banden gesmeed die de tijd trotseerden. We kwamen tot vruchtbaar samenwerken, vrij van verlamdende theoretische vergaderingen. Onze beste samenwer-

kingsverbanden kan je terug vinden op ons webje in het submenu links. Een aantal van deze samenwerkingsverbanden steken met kop en schouders boven de andere uit. Sinds 1987 dienden we 75 keer of enkele hoofdredacteurs later hondstrouw het resultaat van onze bevindingen in bij de redactie van de Koevoet. 'Tijdschrift voor sociale en ecologische technologie' heette het toen. Eventjes moest de titel wijken voor het meer trendy Ecolife maar tenslotte kwam alles weer goed en de Koevoet tilt sindsdien weer onze wereld op (www.dialogo.be). Een vruchtbare alliantie werd aangegaan met de Volkshogeschool Brugge (nu Vormingplus, www.vormingplus.be). We mochten ons duurzame energie-

wagonnetje aan hun geoliede vormingslocomotief inhaken. Dit treintje rijdt nog altijd tevreden rond. Als het met een treintje kon, dan moest het ook met een bootje lukken en jawel hoor: het spelevaren met vzw de Boot (www.deboot.be) werkt wederzijds stimulerend en aanvullend. De uitwisseling van ons prettig gestoord ideeënrarsenaal is verslavend. Deze kruisbestuiving mag er zijn.

Van experiment naar experiment

Eén ding verandert nooit op De Zonne-arc: vanaf het begin stond het experiment centraal en dat is zo



ZON OP MIJN HUID.

gebleven. De bureau-uurtjes zijn eerder schaars te noemen. Ons statuut van vzw zonder bezoldigde medewerkers verschaft ons een heel grote vrijheid. Niets moet en alles kan! Sinds de duurzame energieproducten een economische realiteit geworden zijn, is het heel belangrijk de consumenten te beschermen. Via ons vormingswerk behoeven we de te enthousiaste duurzame energievolgelingen voor zonnepanelen achteraf. Altijd zijn we op zoek naar de meest eenvoudige, efficiënte en duurzame energie-investeringen. Door onze experimenten en door de ervaringen van de mensen rondom ons zijn we een soort kleinschalige Test Aankoop geworden voor de duurzame energiemarkt. Waar 'experimenteren' vroeger betekende 'alles zelf in mekaar knutselen', stellen we nu eerder een verschuiving vast naar producten toetsen op hun degelijkheid. Op ons verlanglijstje van de nog uit te voeren experimenten staat: een vorstvrije serre zonder conventionele warmtebron, een knotbomencirkel (biomassa voor Zenit), diverse luchtcollectorexperimenten, het combineren van tegelkachels en luchtcollectoren, stapelmuurtjes, nieuwe horizonten ontdekken met de zonne-schoorsteen, regenwaterexperimenten, energieloze actieve

ventilatiesystemen, zonnevolgsystemen, enz.

Van geitewollensokken-wonen naar meer-comfort-dan-het-doorsnee-wonen

De oliecrisis van 1973 heeft destijds geleid tot de oprichting van De Zonne-arc. Energie besparen in de jaren '70 en '80 betekende: trek meer truien en dikke sokken aan en overtuig jezelf dat je het best gezellig hebt bij je kaarslicht met een boek of een gitaar. Wie nu werk maakt van laagenergiewonen, krijgt er extra comfort bovenop. Deze wonderbare kentering slaat bijzonder goed aan voor wie er zich voor open stelt. Het is een positief verhaal: je verbruikt veel minder energie én het wooncomfort is hoger. Het laag-energiebouwen hoeft ook niet duurder te zijn. Je schuift alleen met de budgetten. Een centrale verwarming wordt soms overbodig. De energiekosten dalen. Je besteedt je geld aan isolatie, goede ramen met hoogrendementsglas en aan een oerdegelijk ventilatiesysteem. Daarna kun je, naargelang de capaciteit van je portemonnee en gespreid over jaren, een zonne-



MEER DOEN MET MINDER TECHNOLOGIE.

collector en energiezuinige huishoudtoestellen aankopen. De ruimtes zijn vanzelf warmer en kunnen niet meer echt afkoelen. De luchtkwaliteit is veel beter en je hebt het terechte gevoel minder afhankelijk te zijn van anderen (gas-en olieprijs, elektriciteit, water) wat de gemoedsrust ten goede komt.

Van meer technologie (domotica) naar minder technologie (humotica)

Humotica, een woord in een zottigheid uitgevonden, blijkt stand te houden als het woord dat het streven en de filosofie van De Zonne-arc het best benoemt. Humane of mensvriendelijke technologie dragen we hoog in het vaandel. Humotica staat voor: haal de natuur binnen, hou de technologie buiten. Domotica staat voor: haal technologie binnen, hou de natuur buiten. Humotica is overal inzetbaar en leidt tot enorme energie- en materialenbesparingen. Humotica is veelal onderhoudsarm. Ontwerp je gebouw zo dat het vanzelf warm is in de winter en fris in de zomer met zo weinig mogelijk technologie. Aan de beperkingen herkent men de hand van de meester. Als je architect met deze eisen er in

slaagt om je huis goed te ontwerpen, heeft hij een meesterlijke pen. De boodschap van de humotica heeft veel mensen in de loop der jaren moed gegeven. Men was verrast vast te stellen hoe eenvoudig een laagenergiewoning kon zijn. Vooral voor de basisbehoeften in huis (warmte, water, licht en verse lucht) moet complexe technologie zoveel mogelijk geweerd worden. Waarom zou je een domoticasysteem binnenhalen om het licht in te schakelen als het kan met een doodeenvoudige schakelaar. Domotica maakt je zeer afhankelijk van duurbetaalde professionelen. Kijk maar naar de computer, de auto, de cv-regeling, enz. De Zonne-arc is er van overtuigd dat tijd, energie, moeite en geld geïnvesteerd moeten worden om de dingen eenvoudiger te maken.

Van cursus naar groepsbezoek

In de loop van die 20 jaar is er een stevige zonnecursustraditie ontstaan. De vier zaterdagen in maart en oktober gaven Willy veel praktische informatie tot de realisatie van een laagenergiewoning. Als we op onze 20ste verjaardag even de cursisten natellen die de cursussen bevolkten, dan zijn dat er slechts een kleine duizend, minder dan een dorpje. Wat we doen is dan ook slechts een klein druppeltje op een oververhitte wereldenergieplaat maar we blijven druppelen, denkend aan het gezegde 'de grond wordt beter bevloed door langdurig motregen dan door een korte hevige regenbui'. Verder waren er ook nog de groepsbezoeken. Geïnteresseerden kwamen steeds weer over de Zonne-arc-vloer. In die 20 jaar zijn de vragen en opmerkingen van het publiek geëvolueerd. Waar mensen de eerste jaren kwamen kijken naar rareitjes, komen ze nu eerder vanuit een daadwerkelijke, praktische interesse.

Feestmenu: eend met whisky

Bereidingswijze

*Koop een eend van ongeveer 1,5 à 2 kg.
Twee grote flessen Schotse whisky.
Spekreepjes en een fles olijfolie.*



*De eend larderen en de binnenkant inwrijven met peper en zout.
De oven 10 minuten voorverwarmen op 180 graden.
Een longdrinkglas voor de helft vullen met whisky.
De whisky opdrinken tijdens het voorverwarmen van de oven.*



*De eend op een vuurvaste schotel leggen
en een tweede glas whisky inschenken.
Het tweede glas whisky opdrinken en de eend in de oven zetten.
Na 20 minuten de oven op 200 graden zetten
en 2 graven rubben met whisky.*



*De glaven opdrinken en de schelven van het eerste glas oprapen.
Nog een halve glas inschenken en opdlinken.
Na een halve uur de oven opdoen om de eend te sjekken.
Blandwondesalf in de badkarnel ganaale en
op de bovenkant van de linkerand doen.
Nog twee glaven whiskey insjenke.
De ove opdoen nadat et eerste glas leeg is en de sjotel vaistpakke.
De blandwondesalf op de binnekant van de regte hand doen.
Deend oprape.*



*Deend nog is oprapa en met handdoek de
bwandwondesalt van deend vegen.
De hande ontvette met visky en de dubbe zalv veer oprape.
Ut kapotte glazz opvege en deend terug in de hove doen.
De heend oprape en dove eers opdoen.
De tweede fles biski opdoen en ovejeindzette.
Opsjaan van de floer en et vet spek ondre kas vege.
Nogis opsjaan van de floer en tochma blijve zit te.
De vjes op de gjond zette.
Ulide vjes djinke wande glave zijn ob of kabot.
Denove afzette, de oge sjfuite en omwalle.*





DE WEG IS WIJZER DAN DE WEGWIJZER.

Van het verleden naar de toekomst

De Zonne-arc dobert voort, speurend naar de duif met het groene takje. Intussen ervaren we de natuur reeds jaren als een trouwe bondgenoot. Als de zon schijnt, wordt het water warm. De nacht schenkt tijdens de zomer de nodige koelte aan het huis, de zon warmt onze stulp op, de regen zorgt voor het water, zon en de wind maken meer elektriciteit dan we nodig hebben, planten zuiveren ons afvalwater, allerlei organismen zetten samen met de zonnewarmte onze ontlasting en het tuin- en keukenafval om in compost, planten en bomen voorzien ons van voedsel, enz. Bij de Taoïsten is het woord voor natuur: tzu-jen, dat betekent letterlijk: het-vanzelf-zo. Als we de band aangaan met de natuur, worden we zelf deelgenoot en groeien erin op.

Volgens de Tao:

Wonend aan het water ken je de aard van de vissen.

Wonend in de bergen, begrijp je het geluid van de vogels.

Rondom ons probeert een ganse beschaving, met uitzondering van een

marginale minderheid, te vergeten dat er een natuur is. De toekomst van het 'mensdom' ziet er niet zo aantrekkelijk uit. Misschien moet de aarde weer een tijdje zonder mensen zijn om zich te herstellen. Gedurende 4999/5000 van het bestaan van de aarde was er alleen maar natuur en geen mensen. Speurend in de toekomst zien we slechts één oplossing die het tij ten goede kan keren: de mens moet af van het idee dat hij het middelpunt is van de kosmos en dat dus alles door hem beheersbaar is. Het scheppingsverhaal, waarin de mens de opdracht kreeg om de natuur te onderwerpen en te beheersen, heeft ons van de natuur vervreemd en grote milieuproblemen veroorzaakt. De tijd is aangebroken voor de westers-christelijke traditie om de pretentie van 'heerser' te vervangen door 'nederige deelgenoot' van al wat bestaat. We zijn slechts een speldenprikje in de grote kosmos. In deze tijd hoort men het woord 'nederigheid' niet graag meer. Het staat nog nauwelijks in onze woordenschat. Er wordt tegenwoordig meer belang gehecht aan: 'iemand zijn', 'belangrijk zijn', 'zich manifesteren', 'geschiedenis maken', 'machtig zijn', 'beroemd zijn', 'gezien worden', 'mondig zijn', 'assertief zijn', voldoen aan het

HET COMPOSTTOILET EN DE ARGWANENDE DOORSPOELMENS.

schoonheidsideaal', 'succesvol zijn', en ga maar door. Als we dit vervangen door: 'ten dienste staan van', 'kwetsbaar zijn', 'eenvoudig leven', 'je laten ontroeren', 'echt luisteren', 'respectvol zijn', 'je natuurlijke zelf zijn', dan zijn we op de goede weg om onszelf te relativieren. Dan worden we andere mensen die respect voelen voor wat er is. De aarde en gans de natuur moeten weer als heilig worden beschouwd. 'Zij die in alle tijden de mensen hebben geleerd hoe ze met het water moesten omgaan, hebben dat niet geleerd van Yü de Grote, ze hebben dat geleerd van het water' (uit de Kuo-yü). Als we met andere ogen kijken naar de dingen rond ons, als we ons openstellen en een diepe empathie voor al wat bestaat laten groeien, dan wordt het weer warm in onze vaak té kille welvaartmaatschappij.

'Velen lopen over de veldbloemen heen, maar veldbloemen klagen niet. Ze bloeien omdat de zon zelf ze daartoe uitnodigt.'

Hilde van De Zonne-arc

Met dank aan fotograaf Dirk Scholliers.

De Zonne-arc vzw, Couthoflaan 38, 8972 Proven, tel: 057/33.84.19, fax: 057/33.77.15, e-mail: zonnearc@yucom.be
Website: www.zonnearc.be